

ה ר ג ע ה

משלהם. אך ישנם ויכולים להיות בעלי עמקות ודקות, הקולעים לעיקר גדול שבנפש. גופו של ענין זה, כלומר של עיקר ושאינו נר עיקר, נראה לי אחד העיקרים החשובים. שאף הוא אינו פשוט כלל. הרבה קולמוסים צריך לכתת כדי להביאו לידי הבהרה שלמה. דק זו ניתן לומר בגדר ודאי, שיש גדלות בלי פשטות, אך אין גדלות בלי עיקר. סוד גדולתם של הגדולים באמת הוא גם בזה, שקיבלו עליהם עול מלכות של עיקר. תרדי" פת אחרי הדק הדק והעמוק העמוק, שאינם שוכנים בנקודת תמצית אלא בנקודת ארעי, אינה סימן של ברכת רוח. לרוב דוקא זרמים מדולדלים עשירים בכגון אלה. נ. שטרן טוען בשם אמת נפשית, אך אמת אמת והתיבותה. בעולם המספרים מטילים פסיק לשם הייץ: מעבר מזה המספר מתרבה והולך ומעבר מזה הוא מתמעט והולך. הייץ שכזה קיים גם בעולם הרוח, וחייבים אנו להבחין היכן מקומו של כל חיון, ואפילו של כל אמת — משמאלו או מימינו של אותו פסיק נעלם, ובאיזה מרחק הימנו.

חומרת הימים מביאה אתה לא את העדפת הפרימיטיב על המורכב; היא מחדדת את חוש ההבחנה בין עיקר וטפל. סוגי דברים שחושנו הפנימי דוחם עתה בחזקת טפל הם. לעומת זאת מה שהוסיף עתה משקל על מאזני חוש זה — חזקתו מן העיקר. אפשר כי רוח יצירה עולה ופורחת מן הרווחה יותר מאשר מן המיצר. אך אין שעת בוחן לער" כי רוח כשעת עברות ערכים של ממש, של עיקר, יכולים להיות רעיו של איוב, ויכר לים הם להיות שושבינו של אדם גם בעת פגישתו עם מלאכי משחית. אולם דברים שברות שחינתם עמם דק על מי מנוחות ובהיות סוכת שלום פרושה עלינו — קיימים גם בשעתם קיום מדומה — כן, עשוי הזמן להיות מורה להועיל, וכלום את שבטו נקח ואת לקחו לא נקח?

זכור רחוק הדברים מנקודת מוצאם, אך אם קרבו כלשהו לנקודת עיקר כדאים היו א. קריב

נח שטרן גילה אצלנו סיעה של אנשים, שמהמת סערת הזמן נתעוררו להקל משאם של נכסי תרבות ולזרוק מקצתם „הימה". בין אנשיה של סיעה זו הוא מונה גם את בעל הסורים האלה, מתוך שורות מסוימות ברשימתי על שירי א. ברוידס בא. נ. ש. לידי חששות קשים, וכמעט שקורא: ואנדאלים עליך, תרבות!

החש בסכנה המתקרבת הובתו להתריע על כך, כן עשה שטרן, ויפה עשה. אך במקר זה דגן רשאים אנו מיד ליתן את ארבעה לא כלפי הזמן הסוער. הזמן מרעיד בסערותו מוסדי עולם וגם מוסדיה של הרוח, משבר רוזני ודאי מזומן לו. לדור הזה וכלי ספק עתיד להתחולל גם שינוי ערכים כביר, מי יודע כמה חפצי יקר של תמול שלשום עתידים להיות מוטלים בקרן זוית ככלים בטלים. אזי לחקופה המתקרבת, אם יד העצבים הממורטטים תהא בה על העליונה בשדות הרוח, כמו שהיה הדבר לשיעורין אחרי המלחמה הקודמת, אך אדירה תקותנו, כי בשוך הזמן מועמו יבואו רווחות טהורות ויחדשו מני עולם, משא-הלב השלם הוא ארץ חדשה ושמים חדשים, כלומר חידוש הנויים וחידוש הרוח, אולם כגף רוח התמור זה טרם נגעה בנו, ועדיין כל אבני המשק" לות שלנו בעינן עומדות. עד היכן שהעין מגעת אין סימני רביזיה תרבותית. על כל פנים לא הכריז איש בתוכנו „עת להשליך", אדרבא, אל נוכח פני הסכנה כולנו משננים בלי הרף „עת לשמור".

לא מן הנכון לוקוף על כותב הסורים האלה נהיה אל הפרימיטיב הרוזני וסגידה לפני אלת הפשטות. כן אין חלקו עם הנר טים לוותר על כל עמוק ודק, כדי להקל עלינו סך-ההנה של תרבות, אותה רשימת קטנה, אשר נ. ש. מסתייע בה, אינה אלא מצדדת בזכות שיריו של ברוידס, ולא באה כלל לעשותם כמין דוגמה ברבים

משיריו הצליח ברוידס לתת ארשת של שירה לרגשי לב הנודעים לאיש העם, וזכות היא לו, אולם מעצם בקשת זכות זו מוכח, כי יש בשירה מהוונות נעלים מזה.

ברשימה האמורה לא השתמשתי כלל במלה פשטות, הפשטות כשלעצמה אינה לדידי מדת ערך, יש פשטות נמוכה ושטר תה, ויש פשטות רוממה ושגיאת, יש פשטות ששוטחים יד ונוטלים אותה מן ההפקר, ויש פשטות הנקנית מתוך יגיעות מרובות. פחה היא ליצירה המנמיכה עצמה למען הפשטות, ועליה היא לה כשהיא מעפילה ובאה אל הפשטות. לפשט בעלמא זאת אומרת לדלדל, רמתו הנכוחה של כל דבר יצירה היא זכותו והיא חיותו, ואם הוא צריך יגיעת-רוח נהיגע עמו כפי יכולתנו. אך אין צריך לומר, כי בדין הוא שכל יגיעה תהא שווה כדבר הנקנה על ידה. יש דברים עמוקים מני ים, שמצריכים עמל דורות כדי לבוא עד הקר תכליתם, וכדאי לנו כל הטורח הזה, אולם עסיפת דברים מן הרגיל בצורה מפותלת תורפה היא ואיולת, קיצורו של דבר, הפש" טות בתור מדת חסכון ברכה-בה, כל אימת שהיא אזוצרת לכוש של ממש ואינה פוגמת בו.

נ. שטרן בא לידי גילוי פנים שאינם בדברי על ידי זה, שהטיל סימן השוואה בין שני דברים הכאים עם זה בצד זה, כי נוסף על הסגולה, שבעל הפולמוס מכנה בשם פשטות, ציינתי אצל ברוידס עוד סגולה לשיר המיד על איזה עיקר (אם גדול ואם קטן) ולהשאיר ממילא גם במקום קליטתו (כלומר אצל אותם הקוראים ששירה זו מר צאת לה קרקע) בגדר עיקר ולא בגדר מותרות. שמע מינה — טוען נ. ש. — שכל שאינו פשוט אינו עיקר, הנה אומר שיש להשליכו אחרי גווננו, לא, לא שמע מינה ולא הנה אומר, לא אני שרשרתי שרשרת זו, אמרתי, יש בין צעירי המשוררים עמרי קים ודקים מא, ברוידס, שנקודתו עיקרית